

Poročilo projektne skupine Zavoda za slepo in slabovidno mladino Ljubljana

1. Uvod

Da bi čim boljše spoznali in predstavili dejavnike, pomembne za preoblikovanje Zavoda za slepo in slabovidno mladino v strokovni center ter z njimi dopolnili ugotovitve zunanje spremljave, smo v zavodu zasnovali sistematično spremljanje lastnega dela. Posvetili smo se tako delovanju centra kot celote kot spremljanju temeljnih področij dela posameznih enot z namenom, ugotoviti in dopolniti tiste dejavnike, ki spodbujajo oziroma zavirajo delo bodočega centra z vidika zagotavljanja strokovne pomoči in ustvarjanja inkluzivnega okolja.

2. Cilji samoevalvacije

Cilji spremljanja so bili naslednji:

- Osvetliti področje vodenja bodočega centra z vidika organizacijsko-finančnih sprememb in optimalnega povezovanja enot, ki zagotavlja delovanje centra kot celote.
- Ugotoviti učinkovitost delovanja posameznih enot na področjih, ki smo jih izbrali kot prednostna.
- Zbrati podatke in dokumentirati ugotovitve ter oblikovati predloge za izboljšanje dela enot in centra kot celote.

3. Metode dela

Da bi lahko odgovorili na zastavljena vprašanja oziroma dosegli načrtovane cilje samoevalvacije, so vodje enot sistematično zbirale podatke. Vsaka od vodij je ugotovitve sproti beležila v dnevnik, podatki pa so bili zbrani tudi na osnovi pogovorov z manjšimi skupinami učiteljev, staršev, ravnateljev, svetovalnih delavcev in ocen, ki so jih prispevali udeleženci izobraževanja. Oblikovan je bil skupni zbirnik, v katerega je koordinatorica samoevalvacije redno vnašala zbrane podatke. Celotna dokumentacija je shranjena v arhivu Zavoda za slepo in slabovidno mladino.

4. Ugotovitve in interpretacija

V nadaljevanju predstavljamo in komentiramo zbrane podatke na področjih, ki jih je projektna skupina določila kot prioriteta področja.

5. Delovanje centra kot celote (pripravila v.d. ravnateljice Katjuša Koprivnikar)

Področja spremljanja:

- organizacija in vodenje centra z vidika usklajenega delovanja enot (način usklajevanje dela vodij, organizacijska struktura, sprejeti ukrepi)
- finančne posledice uvedbe centra (kje se stroški zmanjšajo, kje se povečajo in za koliko)
- spremembe in obremenitve delovnih mest (število učencev, vloga obstoječega strokovnega kadra in potrebe po novih zaoslitvah, normativna opredelitev dela vodij enot).

Organizacija in vodenje centra

Zavod za slepo in slabovidno mladino Ljubljana v celoti še ne deluje v organizacijski obliki, kot jo predvideva Center za pomoč slepim in slabovidnim in jo preizkušamo s poskusnim delovanjem Centra. Organizacijska struktura, kot sledi iz obstoječega akta o ustanovitvi, ne ustreza več, saj ne omogoča izvajanja vseh aktivnosti, povezanih s procesi inkluzije. Zavod je nujno potrebno reorganizirati v Center za pomoč slepim in slabovidnim, ki bo organiziran tako, da se bo lahko učinkovito odzival na celovite potrebe otrok z okvaro vida, njihovih družin, šol ter širšega okolja. V okviru poskusa smo začeli s poskusnim delovanjem 4 enot, od katerih ima vsaka svojega vodjo, ki delujejo kot širši strokovni tim centra. Strokovni tim se je srečeval 1x tedensko. Enote so naslednje:

- Enota za diagnostiko in ocenjevanje ter zgodnjo obravnavo
- Enota za pomoč inkluziji

- Enota za razvoj
- Enota za pripomočke.

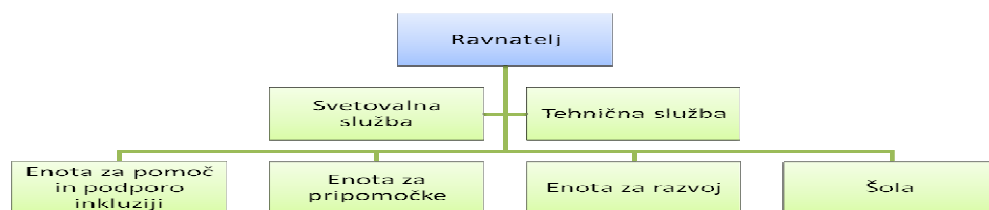
V načrtovane aktivnosti so bili vključeni vsi strokovni delavci Zavoda. Glavni organizacijski problem na področju organizacije dela predstavlja razporeditev delavcev na različna dela in naloge. Praktično nihče izmed učiteljev ne dosega polne obveznosti pri pouku, ki še teče na Zavodu, zato učitelji svoje delo dopolnjujejo kot učitelji dodatne strokovne pomoči in razširjenega obsega dodatne strokovne pomoči. Razpršenost dela na več področjih otežuje sistematično načrtovanje kariernega razvoja posameznega strokovnega delavca in s tem dvig kvalitete pri delu z otroki.

Dejavnosti Centra so bile večino vezane na Zavod, v katerem je dovolj ustreznih prostorov. Izkazalo se je le, da so bile dejavnosti preveč razpršene po Zavodu, zato smo predvideli prostorsko reorganizacijo. Predlog je že pripravljen, do realizacije pa še ni prišlo. Da bi se z dejavnostmi Zavoda približali otrokom, učencem in dijakom z okvaro vida, bi bilo potrebno odpreti dodatne prostore v okviru regijskih izpostav na Štajerskem in na Koroškem.

Zasedenost šolske stavbe je večja kot pred petimi leti in bolj izkoriščena. Zaradi izvajanja pouka specialnih znanj, seminarjev za učitelje ali srečanj za starše in tematskih delavnic je vsaj tri dni v tednu šolska zgradba zasedena od 8.00 pa do 18.00 ure.

Vodje enot so trenutno obremenjene s celotno delovno obveznostjo, dodatno pa opravljajo še vodenje posamezne enote. Ker posamezne enote niso zaključene celote, se njihove dejavnosti med seboj prepletajo, to pa zahteva nenehno usklajevanje in vodenje. Na osnovi pridobljenih izkušenj izvajanja programov ter posebnih potreb oseb z okvaro vida smo prišli do zaključka, da je smiselno Enoto za diagnostiko in zgodnjo obravnavo združiti z Enoto za pomoč inkluziji. Kot četrto enoto pa se ohrani Šola. Učenci morajo imeti možnost izbire vpisa tudi v prilagojene programe vzgoje in izobraževanja. Zato je v bodočem delovanju Centra potrebno spremeniti strukturo vodenja. S spremembo akta o ustanovitvi je potrebno predvideti ravnatelja/direktor Centra kot vodstveni organ in 4 strokovne delavce, ki imajo v svoji delovni obvezi ovrednoteno tudi delo strokovne vodje enote. Nujno je potrebno preoblikovati tudi sestavo sveta Zavoda, saj v trenutni situaciji starše zastopajo samo tisti straži, ki imajo otroke vključene v Zavod, kar predstavlja manj kot tretjino zainteresirane skupine.

Graf 1: Organizacijska struktura Centra

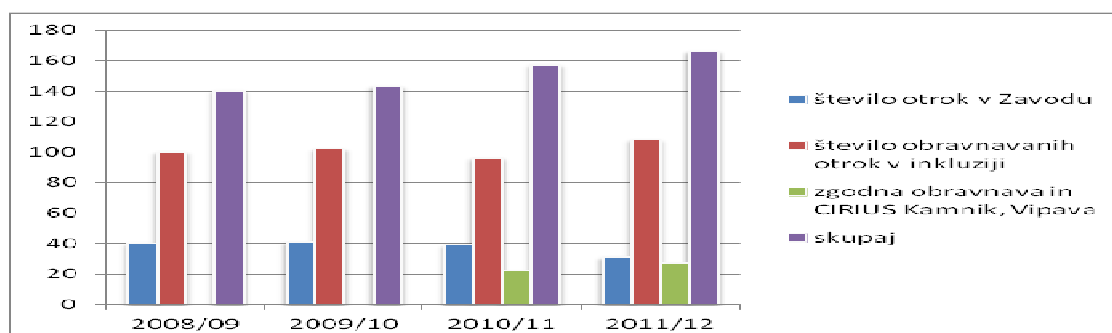


Finančni vidik

Zavod za slepo in slabovidno mladino še vedno deluje kot zavod za vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami in je posledično financiran na osnovi obstoječih zakonov in normativne ureditve. Hkrati izvaja kot Center vrsto novih vzgojno-izobraževalnih pristopov in dejavnosti, za katere ne prejema dodatnih finančnih sredstev. Potrebe so že zdavnaj prerasle obstoječe možnosti. Vezanost financiranja na posamezne postavke izplačil je postala pretesna. Financiranje se mora

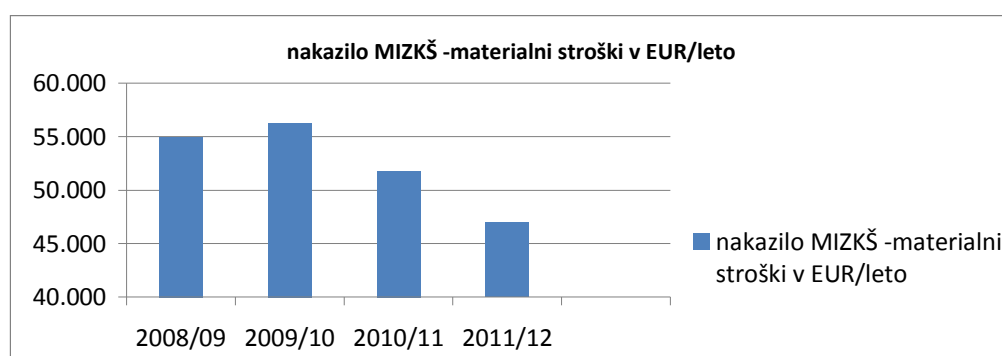
urediti tako, da bo proračun bolj fleksibilen. Dejstvo je tudi, da znotraj Zavoda obstaja še vedno šola, ki je v tem trenutku zaradi majhnega števila otrok precej draga, vendar nujno potrebna. Število obravnavanih otrok zadnja leta narašča. Porast je predvsem posledica boljše povezanosti Zavoda z Oftalmološko kliniko in razvojnimi ambulantami, večje informiranosti staršev, izvajanja zgodnje obravnave in obravnave otrok z več motnjami. Praksa v svetu in pri nas kaže, da se število uporabnikov - obravnavanih otrok in njihovih družin - povečuje z razvojem inkluzivnih procesov in storitvami, ki jih nudi razvoj centrov za pomoč. Ob dejstvu, da smo v letu 2011/12 obravnavali 108 otrok v inkluziji, lahko sklepamo, da smo povprečno nudili pomoč in podporo vsaj 250 ožjim družinskim članom, vsaj 350 učiteljem in vzgojiteljem, svetovalnim delavcem, ravnateljem ter mnogim drugim na lokalnem nivoju. To pa niso zanemarljive številke.

Graf 2: Gibanje števila otrok v obravnavi v zadnjih štirih letih (porast)

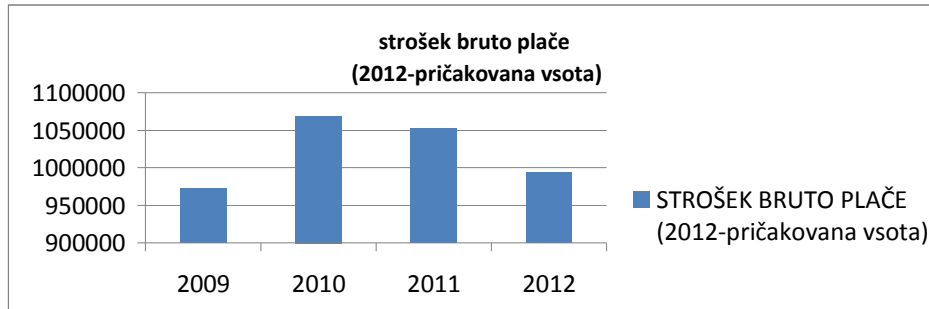


Proračun s povišanjem cen stalnih materialnih stroškov (elektrika, voda, ogrevanje ...), ki smo ga prejeli v letu 2009, zadostuje za delovanje Centra za pomoč slepim in slabovidnim. Stroški, ki so vezani na delo z učenci, ki obiskujejo šolo v Zavodu, v proračun Centra niso vračunani. Število otrok v Zavodu je majhno (ne zadostuje normativom), stroški pa se predvsem izkazujejo pri delu učiteljev. Za delovanje Centra je potrebno ustrezno financiranje obstoječih programov, za zagon pa nabava pripomočkov, didaktičnega materiala in ustrezna preureditev prostorov.

Graf 3: Nakazila materialnih stroškov s strani MIZKŠ (upad)



Graf 4: Strošek bruto plače



Iz zgornjih grafov je razvidno, da se dejavnost širi, nakazila s strani ustanovitelja pa se zmanjšujejo.

Kadrovski vidik

Izobrazba: Na Zavodu je bilo na dan 30. 6. 2012 zaposlenih 39 strokovnih delavcev. Kadrovska struktura zaposlenih je bila sledeča: 6 defektologov, 1 psiholog, 1 socialni delavec, 19 učiteljev z dodatno tiflo-pedagoško dokvalifikacijo, pridobljeno v Ljubljani in Zagrebu (od tega ima eden magisterij, eden doktorat znanosti), 5 strokovnih delavcev (organizator računalniške dejavnosti, namizni založnik, knjižničar, vzgojitelj predšolskih otrok, ravnatelj) in 7 učiteljev brez dodatne tiflo-pedagoške dokvalifikacije (3 zaposleni za nedoločen čas, 4 za določen čas).

Za delo z učitelji (svetovalno delo na šolah, izobraževanje učiteljev...) je nepogrešljiv profil učitelja z dodatnimi tiflopedagoškimi znanji, za delo s starši pa so najbolj primerni pedagogi, socialni delavci in psihologi, za zmanjševanje ovir in primanjkljajev pa tiflopedagogi. Seveda gre samo za grob okvir, saj je delovanje strokovnih služb timsko in je v praksi natančna delitev neizvedljiva. Okvir le pokaže, da so vse izobrazbene strukture, ki so že sedaj zaposlene v Zavodu, potrebne še naprej.

Z dodatnim izobraževanjem na specifičnih področjih dela, za katera trenutno na področju Slovenije še ni ustreznih profilov, je mogoče izvajati tudi program zgodnje obravnave in specialnih znanj. V Zavodu to že uresničujemo z izobraževanjem v okviru projektov s partnerji iz tujine (orientacija in mobilnost, zgodnja obravnava).

Izhajajoč iz potreb okolja ugotavljamo, da je strokovni kader, zaposlen na Zavodu za slepe in slabovidne, na osnovi dolgoletnih izkušenj in dodatnih izobraževanj, usposobljen za izvajanje programov in se prerazporedi na ustrezna področja dela. Pri tem je nujno upoštevati dejstvo, da bodo delavci zasedali eno delovno mesto in ne več mest v deležu.

Občutek pripadnosti enoti: Delovna obveznost je še vedno vezana na standarde in normative, ki veljajo za Zavode za izobraževanje otrok s posebnimi potrebami. Opravili smo simulacijo razporeditve delavcev znotraj enot, vendar nam trenutna organizacija ne dovoljuje dejanske izvedbe. Potrebna je tudi ureditev prostorov.

Potrebe po novih delovnih mestih: Kot že omenjeno, je potrebno ovrednotiti delo strokovne vodje enot. Že v času poskusa se izvajajo nekatere naloge, za katere so potrebna delovna mesta, ki v Pravilniku o normativih in standardih ne obstojijo. Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport nam je po specifični odobritvi delovno mesto namiznega založnika, knjižničarja v deležu ter učitelja za slepe (za potrebe zgodnje obravnave). V enoti za pripomočke bo potrebno sistematizirati delo namiznega založnika, delavca za prilagajanje gradiv v brajici, oblikovalca z znanjem računalništva in izdelovalca pripomočkov. Za potrebe diagnostike in zgodnje obravnave je potreben profil tiflopedagoga, optometrista (timsko), delno logopeda, fizioterapevta, svetovalca za zgodnjo intervencijo, psihologa-družinskega terapevta, socialnega delavca. Za potrebe izvajanja programov v

Enoti za pomoč inkluziji pa potrebujemo delovna mesta: učitelj specialnih znanj-tiflopedagogi, razredni in predmetni učitelji z dodatno tiflopedagoško dokvalifikacijo, predavatelj na seminarjih za učitelje, psiholog-družinski terapevt, socialni delavec. Delovni mesti optometrist in svetovalec za zgodnjo intervencijo v naši državi še ne obstajata, prvi tiflopedagogi bodo študij končali čez 2 leti.

Normativna ureditev: na osnovi ugotovljenih potreb se uredi normative za število posameznih delovnih mest.

Sodelovanje s sorodnimi inštitucijami in okoljem: Zavod preko svojih dejavnosti intenzivno sodeluje z mnogimi vzgojno-izobraževalnimi inštitucijami, sorodnimi centri doma in v tujini ter Zvezo društev slepih in slabovidnih Slovenije. Podrobnejša predstavitev sledi v opisu delovanja Enote za razvoj.

Ugotovitve in predlogi

Za učinkovito delovanje Centra za pomoč slepim in slabovidnim je treba urediti formalno-pravne vidike organiziranosti centra (sprememba akta o ustanovitvi, nova sestava sveta, fleksibilni model financiranja centra, sistemizacija in uvedba novih delovnih mest ...).

6. Enota za razvoj (vodja enote Nina Schmidt)

Področja spremljanja:

- izobraževanje strokovnih delavcev Centra – učiteljev (vsebina, časovna opredelitev, udeležba, odzivi delavcev)
- oblikovanje spletne učilnice
- analiza potreb glede didaktičnih pripomočkov
- analiza sodelovanja s sorodnimi institucijami (področja in vsebina sodelovanja, izvedene aktivnosti, ugotovitve ...).

Izobraževanje strokovnih delavcev je potekalo z aktivno udeležbo na posameznih strokovnih seminarjih, posvetih, kongresih ter preko samoizobraževanja ter kolegijalnega svetovanja. Prioritetna področja izobraževanja so bila: inkluzivno izobraževanje, delo z otroki z večplastnimi motnjami, področje specialnih znanj (orientacija in mobilnost), prilagajanje okolja in kulturnih dejavnosti slepim in slabovidnim, delo v zgodnji obravnavi, e-šolstvo. Skupaj se je izobraževalo 45 strokovnih delavcev. Zavod je deloval tudi na mednarodnem področju, predvsem preko projektov in sicer: ViSkiLab – Visual impaired and blind persons Skills Laboratory (Leonardo da Vinci), Early intervention (Roya Dutch Visio International), International Camp on Communication and Computers. Prijavljeni projekti, ki čakajo na oceno pa so še: STEP UP (Comenius), Popestrimo šolo, Prometko- inkluzivni pristop na področju prometne vzgoje, mednarodno študijsko srečanje. Oblikovane so bile spletne učilnice, ki so dosegljive na naslednjem naslovu: <http://582.gvs.arnes.si/moodle/>. V zadnjem pregledu je tudi nova spletna stran Zavoda, ki bo prilagojena vsem kriterijem, ki zagotavljajo dostopnost tudi slepim in slabovidnim. Izdelali smo tudi Facebook stran. Oblikovan je seznam osnovnih pripomočkov za posamezen predmet. Ugotovili smo, da je na razpolago zelo omejeno število le teh, saj ne razpolagamo s sredstvi za nakup materiala in orodja za izdelavo. V sklopu tiflo sekcije je bila ustanovljena Komisija za oceno didaktičnih materialov za slepe in slabovidne, ki pregleduje ustreznost ter pomembnost posameznih pripomočkov. Delo komisije je bilo volontersko in bi jo bilo potrebno ovrednotiti. Analiza potreb po prilagojenem leposlovju je pokazala, da imamo zelo malo knjig za otroke od rojstva do 10 let kar otroke z okvaro vida postavlja v neenakovreden položaj v primerjavi s polnočutnimi. Dve knjigi smo prilagodili v Zavodu. Zavod na različnih področjih intenzivno sodeluje z različnimi inštitucijami: Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije in njihova društva, CIRUS Kamnik, Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana, CUDV Črna na Koroškem, S.I.N.N. – dr. Pretis, Istituto Regionale Rittmeyer Trst, Centar slepih Sarajevo, s knjižnicami, muzeji in galerijami pri njihovem delu s slepimi in slabovidnimi, z Univerzo v Ljubljani in na Primorskem (študentje na praksi,

predstavitev slepote in slabovidnosti), Center Vidim Cilj, kjer sodelujemo pri izpeljavi športnih programov.

Ugotovitve in predlogi:

- izboljšati je treba interdisciplinarno sodelovanje (razvojne skupine)
- pripraviti načrt izobraževanja zaposlenih
- poglobiti analitično delo na področju vzgoje in izobraževanja otrok z okvaro vida, (proučiti ustreznost didaktičnih pripomočkov, prilagoditev metod, pripomočkov in programov glede na razmere v Sloveniji, okrepiti projektno delo ...),
- treba je formalno-pravno urediti vodenje enote.

7. Enota za pripomočke (vodja enote Marija Repe Kocman)

Področja spremljanja:

- stanje glede izposoje tehničnih pripomočkov (natančni podatki o izposoji tehničnih pripomočkov)
- stanje glede izdelave didaktičnih pripomočkov (natančni podatki o izdelavi didaktičnih pripomočkov)
- stanje glede priprave in prilagoditve učnih gradiv.

V izvajanje nalog Enote za pripomočke je bilo vključenih 5 strokovnih delavcev. Vsi učenci in dijaki, ki so vključeni v poskus, so dobili opremo, ki je zapisana v odločbi o usmeritvi. Vodi se dokumentacija o izposoji in vračilu specialne in računalniške opreme ter naročilu in izdelavi didaktičnih pripomočkov, (tabeli 1 in 2). S posamezno šolo ali vrtcem je sklenjena pogodba o izposoji opreme. Da bi šole in vrtci bili kar najbolj seznanjeni z delovanjem Enote za pripomočke, so bile pisno obveščene o možnosti izposoje računalniške in programske opreme, izobraževanju učiteljev za uporabo računalniške in programske opreme, izposoji prilagojenih učbenikov v povečanem tisku in brajevi pisavi, izposoji knjižničnega gradiva, izposoji že v preteklosti izdelanih didaktičnih pripomočkov, prilagajanju in tiskanju gradiv v brajevi pisavi ter organizaciji ogledov in dejavnosti v Vrtu čutil. Ker nimamo zagotovljenih sredstev za izdelovanje didaktičnih pripomočkov, žal šole niso bile obveščene o možnosti izdelovanja didaktičnih pripomočkov ter o postopku naročanja le-teh.

Glede na zaprosilo šol po prilagoditvah učnih gradiv smo za potrebe dveh šol, ki sta v poskusu, prilagodili in natisnili 869 strani v brajevem tisku in prilagodili 236 strani teksta za uporabo brajeve vrstice. Predloge za prilagajanje učbenikov je v času poskusa posredovalo 8 šol. Učbenike iz učbeniškega sklada smo izposodili 16 krat (7 učencem v šolskem letu 2010/11 in 9 učencem v šolskem letu 2011/12).

Na Vrtu čutil smo od septembra 2010 do konca junija 2012 gostili 1220 obiskovalcev. Izvedli smo 27 delavnic za otroke iz vrtcev in osnovnih šol na temo čutila ter slepote in slabovidnosti, ostali obiskovalci pa so imeli organiziran vodeni ogled vrta.

Tabela 1: Izposoja tehničnih pripomočkov šolam in vrtcem vključenim v poskus

ŠT.	TEHNIČNI PRIPOMOČEK	IZPOSOJEVALEC
10x	prenosni računalnik	OŠ Poljane, OŠ Oskarja Kovačiča, OŠ Blaža Arnič Luče (šolsko leto 2010/11) oz. OŠ Rečica ob Savinji*(šolsko leto 2011/12), OŠ Prežihov Voranc Ravne na Koroškem, OŠ Preserje, OŠ Trebnje, OŠ Mala Nedelja, Ekonomska gimnazija MS, OŠ Sv. Jurij ob Ščavnici, Gimnazija Kočevje
5x	brajeva vrstica	OŠ Poljane, OŠ Oskarja Kovačiča, OŠ Prežihov Voranc Ravne na Koroškem, OŠ Mala Nedelja, Gimnazija Kočevje
4x	elektronska lupa	OŠ Postojna-PE Hrušovje, OŠ Prežihov Voranc Ravne na Koroškem, OŠ Sv. Jurij pri Ščavnici, OŠ Mala Nedelja
5x	programska oprema za slepe	OŠ Poljane, OŠ Prežihov Voranc Ravne na Koroškem, OŠ Oskarja Kovačiča, OŠ

		Mala Nedelja, Gimnazija Kočevje
6x	programska oprema za slabovidne	OŠ Prežihov Voranc Ravne na Koroškem, OŠ Trebnje, OŠ Preserje, Ekonomska gimnazija MS, OŠ Sv. Jurij ob Ščavnici, OŠ Blaža Arniča Luče (šolsko leto 2010/11) oz. OŠ Rečica ob Savinji* (šolsko leto 2011/12)
2x	brajev pisalni stroj	OŠ Prežihov Voranc Ravne na Koroškem, OŠ Mala Nedelja
1x	ročna lupa	Ekonomska gimnazija MS
1x	tipkovnica za slabovidne	OŠ Sv. Jurij pri Ščavnici

* učenka se je v času trajanja poskusa prešolala

Tabela 2: Izposoja didaktičnih pripomočkov šolam vključenim v poskus

ŠT.	DIDAKTIČNI PRIPOMOČEK	IZPOSOJEVALEC
5x	geometrijski pribor za slepe	OŠ Poljane, OŠ Oskarja Kovačiča, OŠ Prežihov Voranc, Ravne na Koroškem, OŠ Sv. Jurij pri Ščavnici, OŠ Črna na Koroškem
2x	tipni reliefni zemljevid Slovenije	OŠ Poljane, OŠ Mala Nedelja
2x	tipni zemljevid regij Slovenije	OŠ Poljane
1x	tipni zemljevid sveta - nizek relief	OŠ Mala Nedelja
1x	tipni zemljevid sveta - visok relief	OŠ Mala Nedelja
1x	tipni zemljevid sveta -stopinjska mreža	OŠ Mala Nedelja
1x	tipni zemljevid sveta - toplotni pasovi	OŠ Mala Nedelja
1x	tipni globus	OŠ Mala Nedelja
1x	Braillovo uro - budilko	OŠ Oskarja Kovačiča
2x	časovni trak	OŠ Poljane, OŠ Mala Nedelja
4x	merilna posoda (1 l - okrogla in kvadratna, 0,5 dcl – visoka in kvadratna)	OŠ Oskarja Kovačiča
1x	plošča za poštevanke	OŠ Oskarja Kovačiča
2x	reliefni (tipni) zemljevid Evrope	OŠ Prežihov Voranc, Ravne na Koroškem
1x	stotični kvadrat	OŠ Oskarja Kovačiča
1x	vetrovnica tipna	OŠ Oskarja Kovačiča
2x	drevesno deblo (letnice)	OŠ Oskarja Kovačiča
1x	model vasi - tloris (magnetna plošča, 4 lesene hišice, 1 cesta in 1 drevo)	OŠ Oskarja Kovačiča
1x	model – tloris učilnice	OŠ Oskarja Kovačiča
1x	tipne zemljevid v mapi - tloris ZSSM	OŠ Oskarja Kovačiča
1x	tipne zemljevid v mapi - ZSSM in okolica	OŠ Oskarja Kovačiča
1x	tipne zemljevid v mapi - ZSSM šola - pritličje, toaletni prostori)	OŠ Oskarja Kovačiča
1x	tipni zemljevid Ljubljana - 4 deli	OŠ Oskarja Kovačiča
3x	tipni reliefni zemljevid Evrope	OŠ Prežihov Voranc, OŠ Mala Nedelja, OŠ Rudolfa Maistra Šentilj
1x	tipni reliefni zemljevid Evrope - večji format	OŠ Prežihov Voranc
1x	tipni zemljevid Azije - relief	OŠ Prežihov Voranc
3x	tipni reliefni zemljevid Evrope - politični (nivoji)	OŠ Prežihov Voranc, OŠ Mala Nedelja, OŠ Rudolfa Maistra Šentilj
2x	tipni reliefni zemljevid Evrope - politični	OŠ Prežihov Voranc, OŠ Mala Nedelja
1x	tipni zemljevid Avstralije in Oceanije - relief	OŠ Rudolfa Maistra Šentilj
1x	tipni zemljevid Južne Amerike - relief	OŠ Rudolfa Maistra Šentilj
1x	tipni zemljevid, Severne Amerike - relief	OŠ Rudolfa Maistra Šentilj
1x	tipni zemljevid Afrike - relief	OŠ Rudolfa Maistra Šentilj
1x	tipni zemljevid Azije - relief	OŠ Rudolfa Maistra Šentilj
2x	tipni zemljevid Evrope - relief (višine in globine),	OŠ Rudolfa Maistra Šentilj, OŠ Mala Nedelja

V kolikor bi želeli zadostiti vsem potrebam otrok, ki imajo v odločbi o usmeritvi zapisano uporabo računalniške, specialne in programske opreme, bi potrebovali dodatna finančna sredstva za nakup vse potrebne opreme. Ob zaključku šolskega leta 2011/12 je to: 18 prenosnih računalnikov s prilagojeno opremo za povečanje, 11 elektronskih lup, 2 brajeva stroja, 2 brajevi vrstici, 1 zvočni

kalkulator, 2 geometrijska pribora za slepe in 2 prenosna računalnika s programsko opremo za slepe, licence za prilagojene programe.

Ugotovitve in predlogi

Za uspešen zagon nove dejavnosti, ki izhaja iz potreb izobraževanja slepih in slabovidnih v inkluzivnih šolah, je treba:

- zagotoviti sredstva in osnovne pogoje za izdelavo didaktičnih pripomočkov (oprema, material, orodje ...)
- zagotoviti sredstva za nakup tehničnih pripomočkov
- oblikovati strokovne skupine za pripravo in oceno didaktičnih pripomočkov ter prilagajanje in tiskanje gradiv v brajevi pisavi (predmetni učitelji, učitelji razrednega pouka in izdelovalci posameznega pripomočka)
- dokončno urediti skupne prostore Enote za pripomočke (soba za oblikovanje in izdelovanje didaktičnih pripomočkov, soba za prilagajanje in tiskanje gradiv v povečanem tisku in brajevi pisavi, soba za skladiščenje in izdajo računalniške opreme in didaktičnih pripomočkov)
- treba je formalno-pravno urediti vodenje enote.

8. Enota za podporo inkluziji (vodja enote Tatjana Murn)

Področja spremljanja:

- podpora inkluzivnemu okolju (staršem, vzgojiteljem, učiteljem, svetovalnim delavcem, ravnateljem, sošolcem)
- seminarji, delavnice (vsebina, izvedba, udeležba, kaj kažejo pridobljeni odgovori na evalvacijskih vprašalnikih, vsebinski in organizacijski predlogi udeležencev).

V začetku šolskega leta so bili šole, vrtci, starši in otroci seznanjeni z dejavnostmi, ki bodo organizirane v okviru Enote za podporo inkluziji. Obveščanje je potekalo preko mobilnih učiteljev in spletne strani Zavoda. Pred posamezno izvedbo seminarja ali delavnice pa so posamezne ciljne skupine na dom prejele tudi pisno vabilo. Tako smo v času poskusa organizirali 24 seminarjev za učitelje in vzgojitelje, katerih se je udeležilo 100 učiteljev in vzgojiteljev iz poskusa oz. 316 učiteljev in vzgojiteljev slepih in slabovidnih otrok s področja cele Slovenije. V izvedbo seminarjev se je vključilo 45 strokovnih delavcev Zavoda. Skupno število ur izvedenih seminarjev in predavanj je bilo 224, pri izvedbi večine posameznih ur pa je sodelovalo večje število izvajalcev. Seminarji so potekali v skupnem številu 34 dni. Izvedli smo tudi 6 srečanj študijske skupine učiteljev slepih in slabovidnih učencev, ki se jih je udeležilo 100 učiteljev, od tega 18 iz poskusa. Izvedli smo 8 delavnic za otroke in starše iz predšolskega obdobja, ki so se jih udeležile vse družine vključene v poskus. Izvedeno je bilo 27 večdnevni delavnic za otroke učence in dijake v obsegu 95 dni oz. 538 ur. V posamezne aktivnosti, namenjene osnovnošolcem in srednješolcem se je vključilo 168 učencev in dijakov, od tega 22 iz poskusa (12 učencev v letu 2010/11 in 10 učencev v letu 2011/12 ter praktično vsi strokovni delavci Zavoda. Evalvacije posameznih seminarjev so pokazale, da učitelji visoko cenijo strokovnost izvajalcev in si želijo nadaljnjih izobraževanj. Predvsem poudarjajo potrebo po praktičnih delavnicah in večjemu poudarku predstavitve slabovidnosti. Podrobnejši podatki o realizaciji programa enote so shranjeni v arhivu Zavoda.

Ugotovitve in predlogi:

- v Centru in na lokacijah izven Centra, kjer se izvajajo specialna znanja je treba prostore opremiti s prilagojenimi pripomočki, enako je s specializiranimi učilnicami (prilagojena IKT oprema, kabineti in sobe za izvajanje DSP in RO DSP, ustrezno opremljene učilnice za učenje vsakodnevnih opravil)
- treba je formalno-pravno urediti vodenje enote.

9. Enota za diagnostiko in zgodnjo obravnavo (vodja enote Urška Lah)

Področja spremljanja:

- delo z otroki
- delo s starši.

Enota za diagnostiko in zgodnjo obravnavo je izvedla diagnostiko vseh vključenih v poskus in obravnavala tri otroke v zgodnji obravnavi. ki še niso bili usmerjeni v ustrezni program oziroma v programu, kamor so bili usmerjeni, po ZUOPP niso imeli možnosti ustrezne tiflopedagoške obravnave. Pri zgodnji obravnavi so v prvem letu poskusa sodelovali: dve tiflopedagoginji, psihologinja in socialna delavka. V drugem letu sta zaradi sprememb v strukturi zaposlenih sodelovali samo tiflopedagoginja in socialna delavka. Do spremembe je prišlo, ker sta psihologinja in socialna delavka odšli na delovno mesto v drugo ustanovo, tiflopedagoginja pa je prevzela drugo področje dela v Zavodu. En otrok z več motnjami, je ob koncu prvega leta iz poskusa izstopil, ker so bili starši mnenja, da zaradi več motenj kljub obravnavam, otrok ne bo nikoli dohitel vrstnikov in se ne bo nikoli uspešno vključil v življenje in delo tako kot večina ostalih.

Že v prvem letu je bil za vsakega otroka v poskusu opravljen diagnostični pregled, na katerem je multidisciplinarni tim ugotovil otrokovo funkcionalno oceno vida, splošno oceno otrokovega razvoja ter socialno anamnezo družine. Vsak član tima je pripravil svoje poročilo o otroku, nato pa smo izoblikovali skupno poročilo ter ga predstavili staršem. Po uvodni diagnostični oceni strokovnega tima v sestavi tiflopedag, psiholog in socialni delavec, se je za posameznega otroka v sodelovanju s starši izdelal individualni program. Program je bil usmerjen v spodbujanje otrokovega celostnega razvoja, še posebej pa na področje vida in ostalih čutil, gibanja in orientacije, govora in ročnih spretnosti. Za individualne obravnave smo imeli na razpolago eno uro na teden. Za individualno delo z otrokom je bil zagotovljen tudi prostor. Komunikacija s starši je poleg seminarjev in individualnega neposrednega dela z otroki potekala tudi preko telefona, klasičnih pisnih vabil in preko elektronske pošte. Pri neposrednem delu z otroki je delo potekalo preko igre v učilnici, ki smo jo prilagodili za potrebe zgodnje obravnave. Pri igri smo uporabljali veliko igrac in didaktičnih pripomočkov, ki bi jih starši potrebovali tudi doma. Le-teh največkrat nimajo, zato ugotavljamo potrebo po Igračoteki, v kateri bi si starši potrebne igrače in pripomočke lahko izposodili in jih vrnili, ko jih otrok ne bi več potreboval. Ena izmed nalog zgodnje obravnave je bila tudi priprava ustrezne ustanove na sprejem slepega ali slabovidnega otroka v to ustanovo. Vzgojitelji, defektologi in svetovalni delavci so nas lahko obiskali in opazovali naše delo s slepim ali slabovidnim otrokom. Ob tem smo jim nudili ustrezne informacije, ki so jih zanimale v zvezi z omenjenim delom. V času poskusa smo usluge zgodnje obravnave nudili 20 otrokom.

Delo s starši in otrokom v zgodnji obravnavi je tesno povezano z načinom dela v mobilni službi. Zaradi večje učinkovitosti, lažjega usklajevanja dela ter racionalizacije predlagamo, da se Enota za diagnostiko in zgodnjo obravnavo združi z Enoto za pomoč in podporo inkluziji. Znotraj Enote pa se oblikuje strokovna skupina za diagnostiko in zgodnjo obravnavo.

Ugotovitve in predlogi:

- Enota za diagnostiko in zgodnjo obravnavo, opredeljena v začetku poskusa, se združi z Enoto za pomoč inkluziji
- treba je zagotoviti osnovne pogoje za izvajanje zgodnje obravnave in diagnostike (oprema prostora, testi za oceno vida, igrače oz. pripomočke za trening vida, ustrezen strokovni kader - logoped, fizioterapevt, terapevt za zgodnjo obravnavo, optometrist)
- treba je oblikovati Igračoteko
- okrepiti povezavo z Okulistično kliniko.

10. Sklepna ocena delovanja bodočega centra

Poskusno delovanje Zavoda za slepo in slabovidno mladino kot Centra za pomoč slepim in slabovidnih dokazuje, da je treba pospešiti začetek uvajanja Centra, saj dosedanja organiziranost in financiranje Zavoda za slepo in slabovidno mladino ne omogočata zagotavljanja ustrezne podpore inkluzivnim procesom na področju populacije slepih in slabovidnih v Republiki Sloveniji.

11. Predlogi za izboljšanje stanja

V celotnem poročilu izpostavljam potrebo po spremembi organizacijske strukture. Potrebno je pripraviti pravne podlage za ustanovitev sodobnega Centra za pomoč in podporo slepim in slabovidnim, sprejeti nov akt o ustanovitvi in bolj fleksibilen sistem financiranja dejavnosti. V delu poročila, ki se nanaša na vidik vodenja je prikazana predlagana organizacijska struktura, eventuelne nove zaposlitve in potreba po dodatnih zagonskih materialnih sredstvih.

Predlogi za izboljšanje stanja so naslednji:

- za učinkovito delovanje Centra za pomoč slepim in slabovidnim je treba urediti formalno-pravne vidike organiziranosti centra (sprememba akta o ustanovitvi, nova sestava sveta, fleksibilni model financiranja centra, sistemizacija in uvedba novih delovnih mest ...)
- enota za diagnostiko in zgodnjo obravnavo, opredeljena v začetku poskusa, se združi z Enoto za pomoč inkluziji
- urediti financiranje za nabavo tehničnih pripomočkov in oblikovanje didaktičnih pripomočkov
- urediti prostorsko prerazporeditev za zagon novih dejavnosti in obnoviti prostore
- zagotoviti sistematično podporo pri formalnem izobraževanju (defektološka dokvalifikacija - tiflo in dodiplomsko izobraževanje tiflo pedagogike) in neformalnem izobraževanju (specialna znanja za potrebe slepih in slabovidnih, pridobljena v tujini)

Poročilo pripravile članice projektne skupine Zavoda za slepo in slabovidno mladino Ljubljana:

Nina Schmidt
Tatjana Murn
Marija Repe Kocman
Urška Lah
Andreja Lah
Katjuša Koprivnikar

Ljubljana, 18.09.2012